

Eva Machová

Impersonalization strategies in English, French and Czech: the translation counterparts of the French pronoun *on*

Neosobní konstrukce v angličtině, francouzštině a češtině: překladové protějšky francouzského zájmena *on*

Bakalářská práce. ÚAJD FF UK. 2017

Posudek vedoucí práce

Eva Machová porovnává ve své bakalářské práci prostředky odkazu na všeobecného lidského konatele ve třech jazycích – ve francouzštině, v češtině a v angličtině. Metodologicky práce navazuje např. na srovnávací přístup Mathesiův: funkční koncept ‚generického konatele‘, který sdílí všechny tři jazyky, zde slouží jako *tertium comparationis*, což umožňuje autorce prozkoumat prostředky jeho vyjadřování ve srovnávaných jazycích. Francouzské zájmeno *on* přitom používá jako ukazatel příslušné funkce.

Aby mohlo být zájmena *on* použito jako indikátoru konstrukce se všeobecným lidským konatelem, bylo třeba odlišit jeho generická užití od negenerických. V teoretickém úvodu práce vymezuje autorka na základě sekundární literatury ‚restriktivní‘ a ‚nerestriktivní‘ generické užití *on*, na která se pak zaměří ve vlastní analýze.

Materiál čerpala autorka ze čtyř francouzských románů a jejich anglických a českých překladů. Ve spolupráci s Ústavem Českého Národního korpusu vytvořila proto trojjazyčný sub-korpus paralelního překladového korpusu *InterCorp*. Samotná příprava materiálu byla tedy mnohem náročnější, než je u bakalářských prací obvyklé. Sub-korpus je navíc zařazen do nové verze korpusu *InterCorp* a bude využíván pro další výzkum.

Analýza francouzsko-českých a francouzsko-anglických překladových korespondencí ukázala převahu explicitních prostředků vyjadřování všeobecného lidského konatele v obou jazycích, nejčastěji se objevují osobní zájmena s generickou referencí. Zvláště byly popsány překladové protějšky pro angličtinu a pro češtinu. Porovnání překladových korespondencí typických pro oba jazyky a jejich korelací vedlo pak autorku k závěru, že je třeba rozlišovat nikoli dva, ale tři typy odkazu na všeobecného lidského konatele, které se navzájem liší mírou obecnosti. Přechody mezi těmito skupinami jsou však plynulé a je možné mluvit spíše o škále. Na jednom jejím pólu stojí prostředky s generickou referencí ve vlastním slova smyslu, která není nijak omezena kontextem. Opačný pól představují případy, kdy odkazujeme na blíže nespecifikovanou skupinu, přičemž generičnost odkazu je nějakým způsobem omezena (typicky pomocí příslovečného určení místa nebo času, uplatňuje se také např. užití minulého času oproti přítomnému času v první skupině). Na pomezí mezi těmito dvěma skupinami lze identifikovat případy odkazu na všeobecného lidského konatele, ve kterých není omezena reference daného výrazu, ale může být časově nebo místně omezena platnost tvrzení, které se ke všeobecnému konateli vztahuje (např. pomocí podmínkových nebo časových vedlejších

vět). Autorka ukazuje, že tyto tři hlavní typy všeobecného konatele mají v češtině a v angličtině své dominantní prostředky vyjadřování (i když nejsou na tyto převládající prostředky omezeny). Vedle vlivu typu (šíře) reference zkoumala autorka také vliv dalších faktorů na volbu určitého prostředku generického odkazu. Prokázala například, že zájmeno *you* se zpravidla použije v odkazu na všeobecného lidského konatele v podmínkových a časových větách. Vliv na výběr příslušného prostředku může mít také typ vypravěče, respektive snaha zobecnit jeho osobní zkušenost a vztáhnout ji také na čtenáře.

Předložená bakalářská práce navazuje na řadu odborných publikací, které danou problematiku zkoumaly. Autorka si k ní ale dokázala najít vlastní přístup. Na jedné straně dokládá a popisuje příslušné prostředky, jak jsou zastoupeny v korpusu, který pro potřeby práce sestavila. Na druhé straně se snaží na základě popsání korespondencí identifikovat faktory, které vedou k volbě určitého jazykového prostředku. Ukazuje, jak určitá kombinace těchto faktorů umožňuje předvídat, jakého prostředku bude k vyjádření všeobecného lidského konatele užito.

Jako vedoucí práce bych ráda vyzdvihla autorčinu iniciativu a samostatnost – jak při tvorbě korpusu, který pro excerpci použila, tak při hledání optimálního metodologického přístupu (včetně předběžných sond s využitím jiných nástrojů), ale zejména při vlastní analýze. Způsob zobecnění výsledků detailní komplexní analýzy (identifikace faktorů, vymezení typů reference) je v kontextu bakalářských prací výrazně nadprůměrný.

Práce byla průběžně konzultována. Nemám proto žádné otázky ani připomínky.

Závěr

Práce Evy Machové splnila zadání i požadavky kladené na bakalářské práce. Doporučuji ji proto k obhajobě a předběžně ji hodnotím jako výbornou.

V Praze 13. 6. 2017

doc. PhDr. Markéta Malá, Ph.D.